

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра біології, екології та методик їх навчання

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Природоохоронне законодавство та екологічне право

рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**
галузь знань **10 Природничі науки**
спеціальність **101 Екологія**
освітньо-професійна програма **Екологія**

Робоча програма освітнього компоненту «Природоохоронне законодавство та екологічне право» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 101 Екологія. Кременець, 2025. 16 с.

Розробник програми: Олена Тригуба, доцент, кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри біології, екології та методик їх навчання, Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка..

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри біології, екології та методик їх навчання, протокол № 1 від „1” вересня 2025 року

Завідувач кафедри

О. Кратко

Вступ

Основою програми «Природоохоронне законодавство та екологічне право» для студентів спеціальності 101 Екологія є комплексний підхід до формування базових професійних знань з основами природоохоронного законодавства, як правового підґрунтя охорони довкілля, використання та охорони природних ресурсів в Україні.

Навчальна дисципліна знайомить студентів з комплексом правових знань та умінь важливих для правового регулювання екологічних відносин, управління природоохоронною діяльністю, відтворення та раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки і оцінки впливу на довкілля.

Крім лекцій, на яких розглядаються основні поняття та питання, передбачено виконання практичних робіт з метою закріплення теоретичних знань. На практичних заняттях студенти знайомляться з державною та міжнародною нормативно-правовою базою природоохоронного законодавства. Розподіл годин здійснено таким чином, щоб кожна тема була детально опрацьована.

Самостійна робота будується на лекційному матеріалі, а також на ознайомленні з літературними джерелами з фаху. Цей комплекс дає змогу набути знання та теоретичні навички природоохоронного законодавства та екологічного права.

Ключові слова: закон України, Постанова КМУ, законодавство, екологічне право, природоохоронне законодавство, європейське законодавство.

Дисципліна пов'язана з такими компонентами ОПП як Загальна екологія та неоекологія, Організація, управління та експертиза в природоохоронній діяльності, Екологічна експертиза та інспектування, Моделювання і прогнозування стану довкілля, Техноекологія, Хімія з основами біогеохімії, Основи наукових досліджень.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь, спеціальність, освітньо-професійна програма, рівень вищої освіти	Характеристика освітнього компоненту	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь 10 Природничі науки	Нормативна	
	Спеціальність 101 Екологія		
Модулів – 1	Освітньо-професійна програма Екологія	Курс	
Змістових модулів – 2		3-й	-
Загальна кількість годин – 120 год.		Семестр	
		5-й	-
Тижневих годин: аудиторних – 3 год. самостійної роботи студента – 4 год.	Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)	Лекції	
		26 год.	- год.
		Практичні, семінарські	
		26 год.	- год.
		Лабораторні	
		\	
		Самостійна робота	
		68 год.	
		Вид контролю	
		екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%):
для денної форми навчання – 43,3 / 56,7 %;

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Природоохоронне законодавство та екологічне право» є цілеспрямоване та поглиблене засвоєння теоретичних та практичних знань щодо різнобічних аспектів екологічного права як галузі права і навчальної дисципліни, реалізації та захисту конституційних екологічних прав на безпечне для життя та здоров'я довкілля, на відшкодування заподіяної порушенням цього права шкоди, інших екологічних прав громадян, формування у них практичних вмінь та навичок застосування відповідного законодавства у реальній практичній діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- навчити майбутніх фахівців орієнтуватися в усіх питаннях правового регулювання відносин з охорони та раціонального використання природних ресурсів;
- юридично грамотного реагування на виявлені правопорушення екологічного законодавства;
- сформувати у студентів теоретичні знання, навички та практичні вміння для розгляду конкретних ситуацій і вирішення практичних завдань;
- навчити основних закономірностей стосовно порядку природокористування і охорони оточуючого природного середовища, організації управління в галузі природокористування, сплати зборів та інших обов'язкових платежів за використання природних ресурсів;
- навчити студентів орієнтуватися в основних положеннях правового режиму земель сільськогосподарського призначення, земель житлової та громадської забудови, земель промисловості, транспорту, зв'язку, лісів і земель лісового та природо-заповідного фонду, вод і земель водного фонду та правовому регулюванні і охороні атмосферного повітря й тваринного світу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Природоохоронне законодавство та екологічне право” студент повинен володіти такими компетентностями:

Інтегральна: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

I. Загальні

- ЗК01. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.
- ЗК02. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК03. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК06. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК07. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК10. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

II. Фахові

ФК14. Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

ФК17. Знання сучасних досягнень національного та міжнародного екологічного законодавства.

ФК25. Здатність до опанування міжнародного та вітчизняного досвіду вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем.

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Природоохоронне законодавство та екологічне право” студент повинен набути такі програмні результати навчання:

ПР17. Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.

ПР20. Уміти формувати запити та визначати дії, що забезпечують виконання норм і вимог екологічного законодавства.

ПР24. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Загальні відомості про природоохоронне законодавство

Тема 1. Предмет і система екологічного права

Предмет екологічного права та види еколого-правових відносин. Визначення поняття екологічного права та його характеристика в інтегрованому і диференційованому змісті. Методи правового регулювання екологічних суспільних відносин. Система екологічного права та його співвідношення з суміжними правовими галузями. Основні принципи екологічного законодавства і права.

Тема 2. Правове забезпечення охорони атмосферного повітря та охорони земель і земельних ресурсів

Правове забезпечення охорони атмосферного повітря. Правовий режим раціонального використання й охорони земель і земельних ресурсів.

Тема 3. Правове регулювання надрокористування, охорони надр та режим водокористування й охорони водних об'єктів

Правове регулювання надрокористування та охорони надр. Правовий режим водокористування й охорони водних об'єктів.

Тема 4. Правове забезпечення раціонального використання й ефективної охорони лісів, рослинного світу та правове регулювання використання й охорони тваринного світу

Правове забезпечення раціонального використання й ефективної охорони лісів та рослинного світу. Особливості правового регулювання використання й охорони тваринного світу.

Тема 5. Правові засади екологічного управління

Поняття, види та основні принципи екологічного управління та екологічного контролю. Система органів державного екологічного управління та контролю.

Тема 6. Правові засади екологічного контролю

Функції управління і контролю в сфері природокористування й охорони довкілля. Повноваження органів управління щодо вирішення спорів у сфері використання природних ресурсів та охорони довкілля. Правові гарантії участі громадськості в управлінні природокористуванням та природоохороною діяльністю.

Тема 7. Еколого-правова освіта і культури

Вплив соціальної культури на взаємодію людини і суспільства на природне оточення. Еколого-правова освіта та її значення для формування еколого-правової культури. Форми еколого-правового виховання і критерії її ефективності. Еколого-правова свідомість та форми її прояву.

Змістовий модуль I. Правовий режим різних категорій земель

Тема 8. Правовий режим особливо охоронюваних природних об'єктів

Поняття природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні. Особливості правового режиму природних та штучно створених територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Правове регулювання використання та охорони курортів та лікувально-оздоровчих зон. Правовий режим рекреаційних зон та територій. Правова охорона рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу.

Тема 9. Правове забезпечення охорони природного середовища у містах

Особливості правової охорони природного середовища міст та міських агломерацій. Формування міського ландшафту й охорона природних ресурсів в населених пунктах. Правові засоби уникнення забруднення середовища міст та міських агломерацій шкідливими фізичними, хімічними, біологічними факторами, промисловими і побутовими відходами. Органи влади та управління, що здійснюють охорону довкілля у містах та інших населених пунктах та їх природоохоронні функції. Особливості правової охорони зеленої та захисної рослинності в містах та міських агломераціях.

Тема 10. Правова охорона навколишнього середовища в промисловості, енергетиці та на транспорті

Основні напрями охорони навколишнього природного середовища в промисловості, енергетиці та на транспорті. Екологічні вимоги щодо розміщення, будівництва, реконструкції й експлуатації промислових підприємств. Правове забезпечення охорони навколишнього середовища на підприємствах паливно-енергетичного комплексу. Екологічні вимоги щодо експлуатації транспорту та контроль за діяльністю пересувних джерел забруднення довкілля.

Тема 11. Правове забезпечення охорони довкілля в сільському господарстві

Основні напрямки охорони навколишнього природного середовища у сільському господарстві. Правове забезпечення охорони ґрунтів сільськогосподарських угідь та охорони природного середовища при здійсненні меліоративних робіт у сільському господарстві. Правові заходи охорони природного середовища при хімізації сільськогосподарського виробництва. Охорона сільськогосподарських угідь в умовах розширення механізації, застосування нової техніки і технологій у виробництві. Правове забезпечення охорони природного середовища при експлуатації тваринницьких ферм і комплексів. Правова охорона довкілля при здійсненні господарського, житлового та шляхового будівництва у сільському господарстві.

Тема 12. Правовий режим екологічно уражених територій

Поняття, ознаки та види екологічно уражених територій. Правовий режим території надзвичайного стану. Правовий режим зони надзвичайної екологічної ситуації. Правовий режим зони екологічного лиха. Правовий режим території карантину. Правовий режим консервації земель.

Тема 13. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення

Поняття і функції юридичної відповідальності за правопорушення в сфері природокористування та природо охорони. Підстави юридичної відповідальності за екологічні правопорушення. Юридичний склад екологічного правопорушення та особливості його прояву. Види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення: дисциплінарна, адміністративна та кримінальна. Особливості застосування цивільно-правової відповідальності за порушення екологічного законодавства

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль I. Загальні відомості про природоохоронне законодавство												
Тема 1. Предмет і система екологічного права	8	2	2			4						
Тема 2. Правове забезпечення охорони атмосферного повітря та охорони земель і земельних ресурсів	8	2	2			4						
Тема 3. Правове регулювання надрокористування, охорони надр та режим водокористування й охорони водних об'єктів	8	2	2			4						
Тема 4. Правове забезпечення раціонального використання й ефективної охорони лісів, рослинного світу та правове регулювання використання й охорони тваринного світу	8	2	2			4						
Тема 5. Правові засади екологічного управління	8	2	2			4						
Тема 6. Правові засади екологічного контролю	8	2	2			4						
Тема 7. Еколого-правова освіта і культури	8	2	2			4						
Разом за змістовим модулем I	56	14	14			28						
Тема 8. Правовий режим особливо охоронюваних природних об'єктів	8	2	2			4						
Тема 9. Правове забезпечення охорони природного середовища у містах	8	2	2			4						
Тема 10. Правова охорона навколишнього середовища в промисловості, енергетиці та на транспорті	8	2	2			4						
Тема 11. Правове забезпечення охорони	8	2	2			4						

довкілля в сільському господарстві												
Тема 12. Правовий режим екологічно уражених територій	9	2	4			4						
Тема 13. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення	5	2				3						
Разом за змістовим модулем II	47	12	12			23						
ІНДЗ	16				16							
Усього годин	120	26	26		16	52						

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Аналіз Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища».	2	
2.	Джерела природоохоронного законодавства України	2	
3.	Правове регулювання надрокористування, охорони надр та режим водокористування й охорони водних об'єктів	2	
4.	Правове забезпечення раціонального використання й ефективної охорони лісів, рослинного світу та тваринного світу	2	
5.	Правові засади управління в галузі екології	2	
6.	Еколого-правова освіта і культури в Україні	2	
7.	Правовий режим особливо охоронюваних природних об'єктів в Україні	2	
8.	Правове забезпечення охорони природного середовища у містах України	2	
9.	Правове забезпечення охорони природного середовища у містах України.	2	
10.	Правова охорона навколишнього середовища в промисловості, енергетиці та на транспорті в Україні	2	
11.	Правове забезпечення охорони довкілля в сільському господарстві в Україні.	2	
12.	Правовий режим екологічно уражених територій	4	
	Разом	26	

7. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання (68 год.):

1. Виконання індивідуального завдання: 16 год.

2. Опрацювання окремих питань програми, які не викладаються на лекціях: 52 год.

№ з/п	Назва змістового модуля та теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Змістовий модуль I. Загальні відомості про природоохоронне законодавство			
Тема 1. Предмет і система екологічного права			
1.	Загальна характеристика законодавства зарубіжних країн про регулювання охорони навколишнього середовища	4	
Тема 2. Правове забезпечення охорони атмосферного повітря та охорони земель і земельних ресурсів			
2.	Правове регулювання охорони навколишнього середовища у США,	4	

	Канаді та Латиноамериканських країнах		
Тема 3. Правове регулювання надрокористування, охорони надр та режим водокористування й охорони водних об'єктів			
3.	Правове регулювання охорони навколишнього природного середовища в Білорусії, Росії та інших країнах СНД	4	
Тема 4. Правове забезпечення раціонального використання й ефективної охорони лісів, рослинного світу та правове регулювання використання й охорони тваринного світу			
4.	Правове регулювання раціонального використання й ефективної охорони лісів, рослинного світу у США, Канаді та Латиноамериканських країнах	4	
Тема 5. Правові засади екологічного управління			
5.	Законодавчі вимоги щодо охорони навколишнього середовища в країнах Європейського Союзу	4	
Тема 6. Правові засади екологічного контролю			
6.	Адаптація екологічного законодавства України до права навколишнього середовища Європейського Союзу	4	
Тема 7. Еколого-правова освіта і культури			
7.	Поняття й особливості міжнародного права навколишнього середовища	4	
Тема 8. Правовий режим особливо охоронюваних природних об'єктів			
8.	Джерела і принципи міжнародного права навколишнього середовища	4	
Тема 9. Правове забезпечення охорони природного середовища у містах			
9.	Основні вимоги міжнародно-правової охорони окремих об'єктів навколишнього середовища	4	
Тема 10. Правова охорона навколишнього середовища в промисловості, енергетиці та на транспорті			
10.	Регіональне, субрегіональне та двостороннє співробітництво з охорони навколишнього середовища	4	
Тема 11. Правове забезпечення охорони довкілля в сільському господарстві			
11.	Регіональні і субрегіональні угоди з охорони навколишнього середовища з участю України	4	
Тема 12. Правовий режим екологічно уражених територій			
12.	Європейське екологічне законодавство екологічно уражених територій	4	
Тема 13. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення			
13.	Міжнародні природоохоронні організації та міжнародні конференції	4	
	Разом	52	

8. Індивідуальні завдання

1. Науково-методологічна основа правового регулювання взаємодії природи та суспільства.
2. Поняття екологічного права як галузі права, його місце в правовій системі України.
3. Предмет, метод і система екологічного права.
4. Принципи екологічного права України: поняття та значення.
5. Поняття та особливості джерел екологічного права України.
6. Співвідношення екологічного права та екологічного законодавства.
7. Класифікація джерел екологічного права України.
8. Конституція України як джерело екологічного права.
9. Роль судової практики в регулюванні екологічних відносин. Міжнародні договори як джерело екологічного права України.
10. Поняття, види і функції управління у сфері використання природних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища.

Вимоги щодо виконання ІНДЗ

Навчально-дослідна робота повинна складатися зі змісту, вступу, основної частини, висновків, списку використаної літератури.

У вступі слід:

- а) обґрунтувати актуальність теми;
- б) показати ступінь розробленості даної теми, здійснити критичний аналіз сучасного стану досліджуваної проблеми;
- в) поставити завдання дослідження.

У основній частині потрібно висвітлити основний матеріал теми навчальної роботи, викласти факти, ідеї, результати досліджень в логічній послідовності, обґрунтувати власну позицію, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначити шляхи вирішення досліджуваної проблеми, розглянути тенденції подальшого розвитку даного питання. Практичну частину необхідно представити у вигляді результатів власних досліджень, із статистичною обробкою даних. У висновках потрібно представити результати дослідження, підвести його підсумки.

Список використаної літератури подавати згідно урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015.

У тексті реферату слід посилається на список використаної літератури, вказуючи при цьому в квадратних дужках номер джерела у списку використаної літератури і сторінки, які використанні для написання роботи за таким зразком: [1, С. 25-32].

Обсяг реферату 8-12 сторінок, друкований (формат А-4; інтервал 1,5; розмір шрифту 14).

Роботу потрібно виконати на окремих аркушах, які необхідно скріпити. На титульному аркуші слід вказати прізвище, ім'я та по-батькові студента, курс, групу, спеціальність. Текст роботи повинен бути чітким, розбірливим, з пронумерованими сторінками.

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	5 балів
2.	Складання плану дослідження	5 балів
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	20 балів
4.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	5 балів
5.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	5 балів
Разом		40 балів

Примітка. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за виконання ІНДЗ становить **40 балів**. Невиконання ІНДЗ оцінюється у 0 балів.

„Відмінно” відповідає **31-40** балам, ставиться: при виконанні ІНДЗ у повному обсязі, теоретична та практична (за наявності) частини не мають помилок; відповіді на запитання вичерпні й аргументовані; оформлення відповідає вимогам, робота виконана вчасно.

„Добре” відповідає **21-30** балам, ставиться якщо: ІНДЗ виконано в повному обсязі і не має помилок, які потребують її переробки; відповіді на запитання даються по суті, але не в деталях.

„Задовільно” відповідає **11-20** балам, ставиться, якщо ІНДЗ виконано не в повному обсязі; мають місце помилки; оформлення не відповідає вимогам; відповіді на запитання даються не в повному обсязі.

„Незадовільно” відповідає **0-10** балам, виставляється якщо ІНДЗ виконано не в повному обсязі; мають місце суттєві помилки, які тягнуть за собою переробку; оформлення не відповідає вимогам; на запитання студент дає неправильні відповіді

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	31-40	Відмінно
Достатній	21-30	Добре
Середній	11-20	Задовільно
Низький	0-10	Незадовільно

9. Методи навчання

Розповідь з елементами бесіди, лекції з використанням презентацій, спостереження.

10. Методи контролю

Усне індивідуальне опитування, виконання лабораторних робіт, підсумкове тестування, оцінка за індивідуальне завдання.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1				Модуль 2	Тестовий контроль 100/2	Сума
Практичні роботи – 60/2 балів				ІНДЗ*- 40/2		
T1-5	T2-5	T3-5	T4-5	20 балів	50 балів	100 балів
T5-5	T6-5	T7-5	T8-5			
T9-5	T10-5	T11-5	T12-5			

*За бажанням студента

T1, T2 ... T12 – теми практичних занять.

Підсумкова оцінка розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю та балів, отриманих під час екзамену за накопичувальною системою.

Шкала оцінювання знань та вмінь здобувачів вищої освіти під час підсумкового контролю, яка передбачає співвідношення питомої ваги результатів поточного й проміжного контролю та результатів здачі екзамену

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою академії	Підсумкова оцінка	
			Результати поточного та проміжного контролю – коефіцієнт 0,5	Результати екзамену – коефіцієнт 0,5
A	Відмінно	90 – 100	90 – 100	90 – 100
B	Добре	82 – 89	82 – 89	82 – 89
C		75 – 81	75 – 81	75 – 81
D	Задовільно	67 – 74	67 – 74	67 – 74

E		60 – 66	60 – 66	60 – 66
FX	Незадовільно	35 – 59	35 – 59	35 – 59
F		0 – 34	0 – 34	0 – 34

Підсумкова оцінка розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю та балів, отриманих під час екзамену за накопичувальною системою

Критерії оцінювання результатів складання екзамену

За шкалою ЄКТС	За національною шкалою	За 100бальною шкалою	Критерії оцінювання знань, умінь і навичок
A	Відмінно	90-100	- студент виявляє глибокі, міцні та системні знання навчально-програмового матеріалу; - володіє теоретичними основами дослідження проблем; - демонструє вміння критично оцінювати окремі нові факти, явища ідеї; - виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань.
B	Добре	82-89	- студент виявляє повні, ґрунтовні знання навчально- програмового матеріалу; - демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки; - вільно застосовує матеріал у власній аргументації; - при виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, але містить несуттєві неточності.
C		75-81	- студент виявляє ґрунтовні знання навчально- програмового матеріалу, але вони носять, в основному, репродуктивний характер; - демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки на основі отриманих знань; - при виконанні практичних завдань допускає окремі помилки; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

D	Задовільно	67-74	- студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте спостерігається їх недостатня глибина та осмисленість; - виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити певні, але неконкретні і неточні, висновки.
E		60-66	- студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте допускає неточності у розумінні основних положень навчального матеріалу; - допускає порушення логічності та послідовності викладу матеріалу; - не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою.
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59	- студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; - має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; - відсутні уміння і навички в роботі з джерелами інформації; - не вміє логічно мислити і викласти свою думку.
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	0-34	- не відтворює значну частину навчального матеріалу; - не вміє викладати матеріал; - не має уявлення про об'єкт навчання; - не володіє вмінням розв'язувати практичні завдання.

12. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій.
2. Методичні вказівки до практичних занять.
3. Презентації в Microsoft Office Power Point 2011 для супроводу викладання лекційного матеріалу.
4. Методичні матеріали на платформі Moodle.

13. Рекомендована література

Базова

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18. Ст. 144.
2. Закон України Про екологічну експертизу. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 8. Ст. 54.
3. Закон України Про охорону атмосферного повітря в редакції Закону України від 21 червня 2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 48. Ст. 252.
4. Закон України Про природно-заповідний фонд України. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 34. Ст. 502.
5. Закон України Про захист тварин від жорстокого поводження від 21 лютого 2006 р. Офіційний вісник України. 2006. № 11. Ст. 692.
6. Закон України Про звернення громадян. Відомості Верховної Ради України. 1996. №

47. Ст. 256.

7. Каракаша І. І. Екологічне право України: курс лекція. Одеса. 2020. 325 с.
8. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
9. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25. Ст. 131.
10. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1991. №41. Ст. 546.
11. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356.

Допоміжна

1. Бондар О. Г. Контрольно-наглядова діяльність у сільському господарстві України: аграрно-правовий аспект. Автореф. дис... док. юрид. наук. К.: 2015. 38 с.
2. Гавриш Н.С. Використання, відтворення та охорона ґрунтів в Україні: теоретико-правові аспекти: монографія. Одеса: Юрид. літ., 2016. 396 с.
3. Гиренко І.В. Правова охорона рослинного світу України: дис... док. юрид. наук. К.: 2015. 411 с.
4. Екологічне право України: навчальний посібник. / За ред. І. І. Каракаша, Т. Є. Харитонової та А. І. Черемної. Одеса: видав. дім «Гельветика», 2018. 408 с.
5. Екологічне право: підручник. / За ред. А.П. Гетьмана. Харків: «Право», 2019. 552 с.
6. Євстігнєєв А. С. Екологічна безпека спеціального природокористування в Україні у контексті сталого розвитку: теоретико-правові аспекти : монографія. К.: 2018. 494 с.
7. Земельне право України: навчальний посібник / За ред. І. І. Каракаша і Т. Є. Харитонової. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Одеса : Юридична література, 2017. 588 с.
8. Каракаш І. І. Право власності на природні об'єкти та їх ресурси в Україні: монографія. – Одеса: Юридична література, 2017. 438 с.
9. Кобецька Н. Р. Дозвільне і договірне регулювання використання природних ресурсів в Україні: питання теорії та практики. Івано-Франківськ: 2016. 271 с.
10. Костяшкін І. О. Правове забезпечення соціальної функції права власності на землю в Україні: монографія. К.: 2016. 429с.
11. Ніколаєва О. І. Рекреаційний господарський комплекс Одеського регіону: дис... канд.. геогр.. наук. Одеса: 2018. 184 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Про відходи. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 25.07.2025).
2. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text> (дата звернення 25.07.2025).
3. Про поводження з радіоактивними відходами. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/95-%D0%B2%D1%80>(дата звернення 25.08.2025).
4. Порядок ведення державного обліку та паспортизації відходів. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2034-99-%D0%BF#Text> (дата звернення 25.07.2025).
5. Порядок ведення реєстру місць видалення відходів <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1216-98-%D0%BF#Text>(дата звернення 25.07.2025).
6. Управління відходами – Правове регулювання в ЄС. <http://www.lawgroup.com.ua/ua/residualseu> (дата звернення 25.07.2025).
7. Посібник розумне управління відходами спільнот. <https://cutt.ly/4gIIISV>(дата звернення 25.07.2025).